

KAMERUNDA ARICILIK İZLENİMLERİ

Ahmet KUVANCI¹, Feyzullah KONAK¹, Ö. Faruk DOĞAN², S.Hasan ÖZTÜRK¹

¹Arıcılık Araştırma İstasyonu Müdürlüğü, Ordu, Türkiye ahmetkuvanci@hotmail.com
fkonak52@gmail.com, veterinerhasan@mynet.com

² Dışişleri Bakanlığı, Kamerun Büyükelçiliği, Yaounde, Cameroon, ofdogan@mfa.gov.tr

ÖZET: Kamerun, Batı Afrika'nın ortasında Orta Afrika'nın giriş kapısı konumunda yer alan stratejik konumu haiz bir devlettir. Ülkenin Floral ve iklim yapısı arıcılık yapmaya çok müsaittir. Çağın gerekliliği modern üretim sistemlerinin bulunmayışı, yerel imkânların ve eğitim durumunun buna müsait olmaması, üreticilerin intansif üretim kavramını bilmemesi, alet ve makine yetersizliği, teknik arıcılık konusunda eğitimin bulunmayışı, ürünün makul bir şekilde pazara ulaşması ve ürünün değerini bulabilecek pazarlama imkânı yokluğundan kaynaklanan sorunlar nedeniyle mevcut potansiyelden faydalanamamaktadır. Ülkede zirai mücadele ilaçları ve hastalık ve zararlılara karşı arılarda ilaç kullanılmadığının belirtilmesi ve izlenmesi, kalıntısız arı ürünleri üretiminde büyük bir avantaja sahip olduğunu göstermektedir. Organik arıcılık açısından tamamen müsait bir alt yapı ve çok geniş, büyük varyete arz eden flora bulunmaktadır. Gerekli materyal eğitim ve alt yapı imkânlarının sağlanması halinde, tarımsal faaliyetler içerisinde arıcılık çok önemli bir geçim kaynağı olacağından ülke arıcıları teknik arıcılık yapma konusunda oldukça istekli görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Bal arısı, Kamerun, organik arıcılık, flora, Afrika, arıcılık

BEEKEEPING OBSERVATIONS IN CAMARON

Abstract

Cameroon is a Country which locates in the center of West Africa and it's regarded as the entrance to Middle Africa. Its flora land climate structure appropriate for bee keeping. Because of the following reasons, the country can't benefit from the current opportunities: the lack of modern production system, the unavailability of local opportunities and education, the lack of information about the Notion of intensive production by producers, the lack of equipment, machine and technical education of beekeeping, the problem of getting the production to "marketing" and the impossibility of marketing where the product worths less than it deserves. The statements and observations concluded from disuse of agricultural pesticides and drugs against the diseases and damages have shown that there is a great deal of advantages in the production of pure bee productions. There is an available flora which has suitable substructure for the organic beekeeping by presenting a good range of variety. If the required material education and opportunities of substructure are provided, the beekeeping will be an essential source of income that makes the producers willing about beekeeping.

Key word: Honey bee, Cameroon, organic beekeeping, flora, Africa, beekeeping

GİRİŞ:Kamerun Batı Afrika'nın ortasında yer alan bir devlet olup, genel olarak büyük bir kesiminde 6 ay yağışlı altı ay kuru ekvator iklimi hüküm sürmektedir. Kuzeye gidildikçe iklim kuraklaşmaktadır. Orta Kamerun'da bol yağış olmasına rağmen 5 ile 7 ay süren bir kuru mevsim söz konusudur. Güney kesimi dünyanın en çok yağış alan bölgelerinden biridir. Yıllık yağış ortalaması 10 mm. bulur. Ülke topraklarının üçte biri ormanlarla kaplıdır(Anonim 2014).

Kamerun dünya arıcılık istatistiklerinde 316.000 adet koloni varlığı ile 44. Sırada yer alıp, tamamen iptidai yöntemlerle 4300 ton bal üretimi ile de 46. Sırada yer almaktadır (Anonim, 2013).

Bu çalışmadan önce Kamerun arıcılığı ile ilgili olarak bitkileri ziyaret eden böcekler ve bürölce bitkisi arasındaki ilişki ile ilgili yayın bulunmamaktadır. Bu nedenle araştırmalar, 2007 yılı Nisan ayından temmuz ayına kadar (bürölce mevsimi sezonu boyunca) Ngaoundere' deki Apis mellifera adansonii tarafından bürölce bitkisinin polinasyonu ve toplayıcılığı üzerinde yapılmıştır (Fohouo ve ark. ,2009).

Batı Kamerun'da "Golf-Gineen", Gine Körfezi bölgesindeki balların fiziko-kimyasal ve mikrobiyolojik özelliklerinin araştırıldığı çalışmada yerel satıcılardan temin edilen ballarda 1 bakteri ve 8 fungus kontaminasyonu bulunmuş olup, Dschang Üniversitesi arı araştırma çiftliğinde hasat edilen ballarda mikrop bulunmamıştır. Bu durum balın ikincil kaynaklardan ötürü bulaşık olduğunu göstermektedir (Joseph ve ark. 2006).

Ülkede Arıcılık Açısından Önemli Bölgeleri

1. Ngaoundere: Ngaoundere, Kamerun'un kuzey doğusunda yer alan başkent Younde'ye 800 km uzaklıkta bulunan ve trenle ortalama 16 saatte ulaşılabilen bir bölgedir. Bu bölgede halkın büyük bir kısmı geçimini tarımla sağlamaktadır. Tarımsal faaliyetler içinde de arıcılık önemli bir yer tutmaktadır. Bölge flora açısından arıcılık yapmaya çok uygundur. Kısmen de olsa bölgede modern kovanlarla üretim yapılmaktadır.

2. Babungo: Babungo, Kamerun'un kuzeyinde yer alan başkent Younde'ye 450 km uzaklıkta bulunan, araçla 8-9 saatte ulaşılabilen Kamerun'un orta kesiminde bir beldedir. Bamenda bölgesine bağlıdır. Bu bölgede halkın büyük bir kısmı geçimini tarımla sağlamaktadır. Bölgenin temel geçim kaynağı tarımsal faaliyetler arasında arıcılıkta yapılmaktadır. Arıcılık açısından bölgede yoğun şekilde yer alan orman bitkileri önemli bir yer kaplamaktadır.

Üretim: Arıcılar bitki saplarıyla sepet şeklinde örölmüş ve içi kil toprağı ile kaplanmış kovan geleneksel kovan kullanılmaktadır. Bu kovanlara arıları koyarak yabani hayvan tehlikelerinden korumak için ağaçlara veya yerden 1-1,5 m yükseklikte yapılmış basit tezgâhların üzerine yerleştirilmektedir. Bazı arıcılarda Kenya modeli olarak adlandırılan kovanlarda arıcılık yapmaktadırlar. Bu kovanın üst kısmı Langostr tipi kovanlara benzemekle birlikte alta doğru dört bir taraftan daralmaktadır. Kovan yapım maliyetinden ötürü bu kovan çeşidi kullanan arıcıların sayısı genel içerisinde oldukça azdır.

Üreticiler yıl içerisinde aynı floradan 2 dönem hasat gerçekleştirilebildiğini belirtmektedirler. Nektar kaynağını doğal flora ve orman bitkileri oluşturmaktadır. Tarımsal faaliyetlerde kimyasallar kullanılmayışı ve sanayi kirliliğinin yok denecek kadar az oluşu, üretilen balların kalitesini önemli ölçüde artırmaktadır. Mevcut flora göre koloni sayısının yetersiz olması verimi olumlu yönde etkileyebilecek bir unsur olarak düşünölmektedir.

Kenya modeli olarak kullanılan kolonilerde çerçeve olmakla birlikte temel petek için elle yapılmış basit bir makinede ham mum düz bir şekilde inceltirilip, yaklaşık 3x15 cm ebatlarında oluşan parçaları çerçevelere yapıştıırarak kolonilere vermektadırlar. Kolonilerde mevcut mumu işleyerek, genişletmekte ve çerçevesi bal üretimi yapmaktadırlar.

Bal hasat zamanı geldiğinde hasat işlemlerini arıların gündüz daha saldırgan olacağı düşüncesi ile gece yapıldığı belirtilmektedir. Arıcılar arı sokmalarını engellemek için çok kalın kıyafetler giymekte ve üzerine maske takmaktadırlar. Hasat işleminde kolonilere lastik ve benzeri cisimler yakılarak bol duman vermek suretiyle (Bazı arıcılar bu dumanı araba tekeri yakarak elde etmektedirler) arıların kovan dışına çıkmaları sağlanarak ballar basit kaplara alınmaktadır. Alınan ballar ezilip basit eleklerden geçirilerek plastik pet su şişeleri veya diğer amaçlı kullanılmış cam şişelerde paketlemektedir.

Profesyonel bal üretim eğitimi süreci içerisinde çalışma arkadaşlarımızla gündüz kovan açıp bal hasadı gerçekleştirdik. Buradaki izlenimlerimiz arıların söylenildiği kadar saldırgan

olmadığı, hatta Kafkas arısıyla aynı hırçınlık eğiliminde olabileceği gözlemlenmiş olup, Bölge arılarının kolonilerini koruma amacıyla, sokma eğiliminden çok çarpma eğilimli oldukları gözlemlenmiştir.

Üretilen ballar kaynağı ve çiçek zenginliği ile özel bal olmasına rağmen, arıcıların üretim aşamasında ve özellikle ambalajlama ve depolama aşamasındaki alet ve donanım noksanlığı, teknik bilgi eksikliği nedeniyle bal kalitesini olumsuz yönde etkilediği gözlenmiştir. Bütün bölgede doğal organik arıcılık için çok müsait alan ve geniş imkân bulunduğu gözlenmiştir.

Pazarlama: Amatör bir şekilde elde edilen bal süzme şeklinde basit plastik şişelerde ambalajlanarak pazara sunulmaktadır. Ambalajlama bizzat üretici tarafından yapılmaktadır. Bal satışları daha çok yol kenarları, halk pazarı ve tren istasyonlarında, kısmen mahalle marketlerinde yapılmaktadır. Marketlerde satılan ballarda basit bir etiket bulunmaktadır. Pazarda satılan ballar 0,5-2\$/ kg arasında fiyatlandırılmaktadır. Market fiyatları ise kısmen daha yüksektir litre 8 \$ a kadar ulaşabilmektedir.

Örgütlenme: Ngaoundere Bölgesinde Arıcılık yapan üreticiler grup adı altında bir araya gelmektedir. Aktif ve girişimci bir arıcı çevresindeki diğer 10 ile 15 arıcının katılımıyla kendi grubunu oluşturmaktadır. İlk oluşumu sağlayan arıcı grup sorumlusu konumundadır. Bölgede çalışmalarımız esnasında gözlenen 13 grup bulunmaktadır. Grup sorumluları bir araya gelip toplantılar yapmaktadır. Birbirlerine malzeme ve eğitim destekleri sunmaktadırlar. Hasat döneminde birbirlerine yardım etmektedirler.

Hastalıklarla Mücadele: arıcılar hastalık ve zararlılarla herhangi bir mücadele yapamadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum arıların doğal seleksiyon sonucu hastalık ve zararlılara karşı dirençli olduğunu göstermekte olup, elde edilen arı ürünlerinin dedeğişik kimyasallara maruz kalmadığını ortaya koymaktadır. Kontrol yapılan kolonilerde varroa paraziti ve arı bitine rastlanmıştır.

Sonuç ve Öneriler:

Bölgede zirai mücadele ilaçları, arı hastalık ve zararlılarına karşı ilaç kullanılmayışı üretilen balın kalitesine olumlu yönde katkı yapmaktadır. Üretilen ballar kaynağı ve çiçek zenginliği ile çok özel bal niteliğinde olmasına rağmen, arıcıların üretim aşamasında ve özellikle ambalajlama ve depolama aşamasındaki alet ve teçhizat noksanlığı ve teknik bilgi eksikliği nedeniyle bal kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Teknik bilgi eksikliği yüksek seviyede gözlenmiştir. Arıcıları malzeme teknik teçhizat ihtiyacı ve eğitimi talebi bulunmaktadır.

Orta Afrika'nın sahip olduğu doğal flora iklim koşulları ve arı popülasyonu itibari ile çok büyük ölçüde organik bal üretim potansiyeli arz etmektedir. Geçim kaynaklarının çok kıt olduğu bölgede arıcılık çok etkin ve verimli bir geçim kaynağı olma imkânına rağmen alet, teçhizatı ve eğitim yetersizliği çok büyük bir imkânın kullanılmamasına neden olmakta ve insanlık doğal bir üründen mahrum kalmaktadır. İmkân bulunup eğitim alet teknik teçhizat sağlanabilmesi ve üretilen ürünlerin çok modern olmasa dahi en azından makul sayılabilecek asgari şartlarda işleme ve pazarlama imkânı bulunabilmesi halinde gelecek ve gelir düzeyi artacak bölge halkının yoğun bir şekilde, modern üretim teknikleri uygulamaya geçebileceği, bölge üreticilerinin bu anlamda çok hevesli ve kabiliyetli oldukları gözlenmiş olup arıcılık tüm bölgede önemli bir uğraşı geçim kaynağı ve insanlığa da tamamen doğal bir ürün olarak önemli bir hizmet sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu şekilde tüm bölgede arıcılık hızlı bir şekilde gelişebilecektir. Ülkede flora ve arıcılar açısından bu potansiyel de yüksek seviyede mevcuttur.

KAYNAKLAR

Anonim, 2014. Coğrafya Dünyası, Kamerun

<http://www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/kamerun.htm> Erişim (06.05.2014)

Anonim(2013). FAO 2012 yılı arıcılık verileri

Joseph,T., Julius, A.N. , Florence, F., Delphine, D. N., Jonnas, P., Antoine,M. Z., 2006. Physico-chemicalandmicrobiologicalcharacteristicsof honeyfromthesudano-guineanzone of WestCameroon.AfricanJournal of BiotechnologyVol. 6 (7), pp. 908-913, 2 April 2007

Fohouo, F.N.,Ngakou, A., Kengni , B.S., 2009.Pollination andyieldresponses of cowpea (*Vignaunguiculata*L. Walp.) totheforagingactivity of *Apis mellifera adansonii*(Hymenoptera: Apidae) atNgaoundéré (Cameroon)AfricanJournal of BiotechnologyVol. 8 (9), pp. 1988-1996, 4 May, 2009